

ONRECHTMATIGE BEDINGEN
CRB 2023-1540

15 jun.
2023

ADVIES

**Wetsontwerp houdende maatregelen in de strijd
tegen de overmatige schuldenlast**

Blijde Inkomstlaan 17-21 1040 Brussel
Avenue de la Joyeuse Entrée 17-21 1040 Bruxelles
T 02 233 88 11
E mail@ccecrb.fgov.be
www.ccecrb.fgov.be

1 Strekking van het voorontwerp van wet

Het voorontwerp van wet voegt vooral een nieuw hoofdstuk, namelijk “Invordering van geldschulden ten aanzien van consumenten”, in het Gerechtelijk Wetboek in. Dit Hoofdstuk XXII zou 13 nieuwe artikelen bevatten, namelijk de artikelen 1383 tot 1383/12, waarin een versnelde procedure voor invordering van onbetwiste geldschulden (kleiner dan 5000 euro) ingevoerd wordt, naar analogie met de reeds bestaande procedure invordering onbetwiste geldschulden die van toepassing is op B2B-relaties (zie de artikelen 1394/20 tot 1394/27 Gerechtelijk Wetboek). Deze procedure maakt het mogelijk om op versnelde manier een uitvoerbare titel te verkrijgen, terwijl de rechter enkel een superviserende taak heeft vooraleer een uitvoerbare titel te verlenen.

2 Opmerkingen van de brc Onrechtmatige bedingen

2.1 De voorgestelde procedure voor invordering van onbetwiste schulden en de verplichting tot ambtshalve toetsen van de bepalingen inzake onrechtmatige bedingen

Zoals reeds veelvuldig besproken werd in de rechtsleer, volgt uit de rechtspraak van het Hof van Justitie inzake het consumentenacquis dat een rechter altijd moet kunnen nagaan of de (Europese) bepalingen inzake consumentenbescherming in acht werden genomen vooraleer een vordering definitief wordt (zie o.m. R. STEENNOT, “De bescherming van de consument door het Hof van Justitie: een brug te ver?”, *T.P.R.* 2017/1, 81-180, inz. 119-138).

De vraag rijst of deze waarborg van de “ambtshalve controle” door de rechter hier is nageleefd.

Artikel 16 van het voorontwerp, voegt in dit opzicht een artikel 1383/6, § 4 in, waarin wordt gesteld: “De Vrederechter gaat na of de bepalingen van dwingend recht zijn nageleefd.”

Op het einde van de procedure zoals die wordt voorgesteld in dit wetsontwerp kan de vrederechter luidens deze bepaling de gegrondheid van de vordering inzake de onbetwiste geldschuld beoordelen. Op abstracte wijze verwijst § 4 naar de controle, door de vrederechter, “*of alle bepalingen van dwingend recht werden nageleefd, met inbegrip van de rechtsregels die de rechter krachtens de wet ambtshalve kan toepassen*”.

Eén van de essentiële elementen die het Hof van Justitie in haar rechtspraak omtrent onrechtmatige bedingen aan de rechter oplegt, bestaat erin dat een rechter ambtshalve, en

vooral een consument voor voldongen feiten komt te staan, de beschermingsmaatregelen uit het consumentenrecht opwerpt. Deze ambtshalve bevoegdheid van de rechter is volgens het Hof van Justitie noodzakelijk om een daadwerkelijke bescherming van de consument (en dus ook de passieve consument die niets doet) te garanderen, met name omdat er een niet te onderschatten risico bestaat dat deze zijn rechten niet kent of moeilijkheden ondervindt om deze uit te oefenen.

Talrijke arresten van het Europese Hof wijzen op die verplichting om onrechtmatige bedingen ambtshalve op te werpen binnen executoire procedures teneinde de consument te behoeden: er kan worden verwezen naar het “Banesto-arrest” van 14 juni 2012, waarin het ging om een betalingsbevelprocedure (HvJ, zaak C-618/10, Banco Español de Crédito SA tegen Joaquín Calderón Camino, ECLI:EU:C:2012:349), naar het befaamde arrest-Aziz van 14 maart 2013, waarin het ging om een uitwinningprocedure naar aanleiding van een niet betaald hypothecair krediet (EHJ, zaak C-415/11, Mohamed Aziz tegen Caixa d’Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa), ECLI:EU:C:2013:164), en naar het arrest-Bondora van 19 december 2019 (HvJ, gevoegde zaken C-453/18 en C-494/18, Bondora AS tegen Carlos V. C. en XY, ECLI:EU:C:2019:1118), waarin het Hof oordeelt dat onrechtmatige bedingen ook ambtshalve zijn op te werpen binnen de Europese betalingsbevelprocedure.

Vooreerst mag worden opgemerkt dat het hier niet gaat om een bevoegdheid, maar dat de rechter *verplicht is* om na te gaan of er geen onrechtmatige bedingen voorkomen in de overeenkomst die aan de oorsprong ligt van een geldschuld. Deze “ex officio”-doctrine geldt trouwens niet enkel voor onrechtmatige bedingen, maar betreft het gehele consumentenacquis (zie bijvoorbeeld voor wat betreft de garantie consumentenkoop het arrest-Faber: HvJ 4 juni 2015, C-497/13, *Froukje Faber tegen Autobedrijf Hazet Ochten BV*, ECLI:EU:C:2015:357).

Dit zou minstens beter in de wettekst naar voren moeten komen: nu wordt de indruk gewekt dat de vrederechter enkel dient toe te zien of de consument zich niet in een situatie van overmatige schuldenlast bevindt. Dit dient ook duidelijk te worden uitgelegd in de Memorie van Toelichting (zie p. 28 Memorie).

De brc Onrechtmatige Bedingen twijfelt of de tekst zoals die nu voorligt beantwoordt aan de eisen die naar voor komen uit deze rechtspraak van het Hof van Justitie. Een vrederechter die verplicht is na te gaan of de overeenkomst die aan de basis ligt van de vordering geen onrechtmatige bedingen bevat, zou daarnaast altijd moeten kunnen beschikken over de gesloten overeenkomst met haar toepasselijke contractvoorwaarden. Ook dat is een aandachtspunt bij het nagaan of aan deze basisprincipes is tegemoetgekomen.

2.2 Exclusieve territoriale bevoegdheid van de rechter van de woonplaats van de schuldenaar van de geldschuld

Artikel 7 wijzigt artikel 628,25° Ger. Wb., en voorziet in de territoriale bevoegdheid van de rechter van de woonplaats van de schuldenaar van de geldschuld.

Door een wijziging van artikel 628, 25°, Ger. Wb. zou enkel de rechter van de woonplaats van de verweerder betreffende de vordering tot betaling van geldschulden bevoegd worden verklaard.

De vraag kan worden gesteld of het wel een goede zaak is om enkel de rechter van de woonplaats van de verweerder betreffende de vordering tot betaling van geldschulden bevoegd te verklaren.

De niet-betaalde geldschuld dient immers vaak in samenhang te worden gezien met de kenmerkende prestatie of het goed dat gekocht werd, waarbij de aangewezen rechter niet altijd het best geplaatst is om dat voorwerp van de overeenkomst te beoordelen, en er op die manier eveneens afbreuk kan worden gedaan aan de rechten van de partij die de kenmerkende prestatie levert.

In een advies van de COB, namelijk advies nr. 31 van 22 juni 2011 op een wetsvoorstel nr. 53/0831 tot regeling van de territoriale bevoegdheid bij geschillen met betrekking tot overeenkomsten met consumenten (22 juni 2011), vond de COB het om die reden niet aangewezen om systematisch de rechter van de woonplaats van de consument bevoegd te verklaren. Zie <https://economie.fgov.be/sites/default/files/Files/About-SPF/avis-cob-cca/Advies-31-Commissie-Onrechtmatige-Bedingen.pdf>

De rechter van de woonplaats van de consument vindt soms te weinig aansluiting met het te beslechten contentieux. In genoemd advies worden hiervan een aantal voorbeelden gegeven.

Het advies verwijst op p. 10 bijvoorbeeld naar consumenten die kopen in de plaats waar zij ook werken terwijl zij elders, soms veraf, wonen. Men kan ook denken aan consumenten die gaan “shoppen” in veraf gelegen koopcentra, bijvoorbeeld naar aanleiding van een vakantie aan de kust of in de Ardennen. Of aan aannemingscontracten voor tweede verblijven die door consumenten zijn gesloten. Of huwelijkslijsten of geboortelijsten waaruit een consument zijn selectie kan maken en waarbij de betrokken winkel veraf kan liggen van de woonplaats van de consument.

Dit kan ook de ondernemingen weerhouden om onbetwiste schulden te gaan invorderen.

In die gevallen is het beter dat de rechter bevoegd is van de plaats waar de verbintenissen, waarover het geschil loopt, zijn ontstaan, of waar zij worden, zijn of moeten worden uitgevoerd (zie artikel 624, 2°, Ger. Wb.). Zie ook COB 31, Advies op wetsvoorstel nr. 53/0831 tot regeling van de territoriale bevoegdheid bij geschillen met betrekking tot overeenkomsten met consumenten (22 juni 2011).